

Niet voor publicatie

Nadruk verboden

ONDERZOEK NAAR DE PRIJZEN VAN GRANEN IN
VERBAND MET DE KOSTPRIJSBEREKENING VAN
VARKENSVLEES EN EIEREN

Daar voor oogst 1953 voor verschillende granen minimum-richtprijzen zijn vastgesteld (gerst f. 22,-; haver f. 20,50; en rogge f. 21,-) is de wens uitgesproken voor kostprijsberekeningen voor varkens en eieren niet alleen uit te gaan van de marktprijzen van deze granen, maar tevens een berekening te maken op basis van de minimum-richtprijzen.

In het onderstaande zal allereerst worden nagegaan, wanneer deze berekening op basis van de minimum-richtprijzen zin heeft en wanneer de noodzaak hiertoe minder aanwezig blijkt te zijn.

Daarna zullen de verschillende mogelijkheden en moeilijkheden, welke zich bij de eerste berekening (tegen marktprijzen) kunnen voordoen, worden besproken.

Berekening op basis van de minimum-richtprijzen

a. Wanneer de buitenlandse marktprijzen op een zodanig laag niveau liggen, dat het noodzakelijk is monopolieheffingen op te leggen, zal het verschil tussen de kostprijsberekening op basis van binnenlandse marktprijzen en minimum-richtprijzen niet groot zijn. Immers, de monopolieheffingen hebben juist ten doel de binnenlandse markt op een zodanig niveau te houden, dat gemiddeld door de boer de minimum-richtprijzen worden behaald.

b. Wanneer de buitenlandse marktprijzen zo hoog zijn, dat van een monopolieheffing geen sprake meer is, dan kunnen de kostprijsberekeningen op basis van marktprijzen en op basis van de minimum-richtprijzen belangrijk verschillende uitkomsten geven. Ter oriëntatie zou het in dit geval nuttig kunnen zijn naast de kostprijs berekend op basis van marktprijzen, de kostprijs op basis der minimum-richtprijzen te weten.

Een dergelijke vergelijking heeft echter weinig zin, omdat de kostprijs, berekend op basis van de minimum-richtprijzen irreëel is, wanneer zich een hoger buitenlands prijspeil voordoet. Dit om twee redenen. In de eerste plaats is een prijsstructuur, waarbij alleen de granen laag in prijs zijn, niet goed denkbaar. Een berekening van de prijs voor het veevoeder, waarin alleen de granen tegen de lage minimum-richtprijzen zijn opgenomen en de andere tegen relatief hogere prijzen, heeft dan ook weinig betekenis. En wanneer een dergelijke situatie zich al zou voordoen, zou de samenstelling van het voer een andere zijn dan die waarop de berekening is gebaseerd.

De ervaring heeft geleerd, dat bij een daling van de prijs van één der componenten (bv. de granen) de fabrikanten meer van het relatief goedkopere samenstellende deel in het voer opnemen, hetgeen een niet te verwaarlozen invloed op de prijs heeft. Wij kunnen dus concluderen, dat de kostprijsberekening op basis van de minimum-richtprijzen praktisch weinig betekenis heeft.

Waardering van de voedergranen tegen marktprijs

Bij de bovengenoemde berekening moeten wij dus de marktprijzen weten. Men kan in discussie treden over de vraag, welke marktprijzen moeten worden genomen. Verschillende mogelijkheden doen zich voor:

1. marktprijs af-bedrijf;
2. verbruikersprijs gebaseerd op de notering Rotterdamse korenbeurs voor buitenlandse granen; (inclusief monopolieheffing).
3. verbruikersprijs gebaseerd op de notering Rotterdamse korenbeurs voor binnenlandse granen;
4. notering op latere levering of termijnmarkt.

ad 1. In de nota van 20 September 1953 over de uitgangspunten van het kostprijsbeleid is gesteld, dat men voor de kostprijs van varkensvlees en eieren in eerste berekening (tegen marktprijs) de granen van het eigen bedrijf zal moeten waarderen tegen marktprijs af bedrijf, voor de aangekochte granen daarentegen zal men de marktprijzen plus marges moeten nemen.

Hier is dus duidelijk een splitsing gemaakt tussen eigen en aangekocht graan. Een norm voor deze splitsing zou men voor de synthetische berekening kunnen vinden in de boekhouding van de door het L.E.I. geadministreerde bedrijven. Deze gegevens zijn echter alleen voor het boekjaar 1952/53 uit de boekhoudingen te halen. Door deze cijfers uit de boekhoudingen te nemen zouden wij kunnen zien hoe de verhouding voor genoemd jaar op de L.E.I.-bedrijven ligt.

De waarde van een dergelijk cijfer kan men echter voor ons doel twijfelachtig noemen, daar de verhouding aangekocht/niet aangekocht krachtvoer van jaar tot jaar kan variëren. Deze verhouding hangt af:

1. van de grootte van het areaal bouwland;
2. van het bouwplan;
3. van de grootte van de varkensstapel.

Bij de kostprijsberekeningen voor varkensvlees en eieren werken we bovendien niet met werkelijke cijfers, maar we gaan uit van een synthetisch opgezette berekening, waarbij wij met normen voor het voedergebruik werken.

Voorheen nam men aan, dat de enkelvoudige granen in de rantsoenen, welke voor de varkensmesterij werden gebruikt uit het eigen bedrijf kwamen; deze werden dan berekend tegen A.V.A.-prijzen zonder verdere kosten en marges. De marktprijs af-bedrijf werd dus gelijkgesteld met A.V.A.-prijs.

Voor de toekomst zijn twee mogelijkheden denkbaar voor de waardering van de granen van eigen bedrijf.

1. Deze granen worden gewaardeerd volgens hetzelfde principe als de mengvoeders nl. verbruikersprijs. Deze verbruikersprijs wordt dan berekend met de Rotterdamse marktnoteringen als basis (zie ad 2 en 3). Hier laat men dan het onderscheid tussen granen uit eigen bedrijf en aangekochte granen bewust buiten beschouwing.
2. Men kan aannemen, dat de enkelvoudige granen, welke bij de varkensmesterij worden gebruikt, uit eigen bedrijf afkomstig zijn. Dit is dus wat in het verleden ook steeds aangenomen werd. De fout die men hierbij maakt zal waarschijnlijk niet groot zijn.

Deze enkelvoudige granen zal men dan dienen te waarderen tegen de marktprijs af-bedrijf.

Interessant is het dan na te gaan of deze telersprijzen voor de verschillende gebieden nog verschillend liggen en indien dit zo is, zal men moeten aangeven of men de gemiddelde prijzen of de prijzen in een bepaald gebied moet nemen.

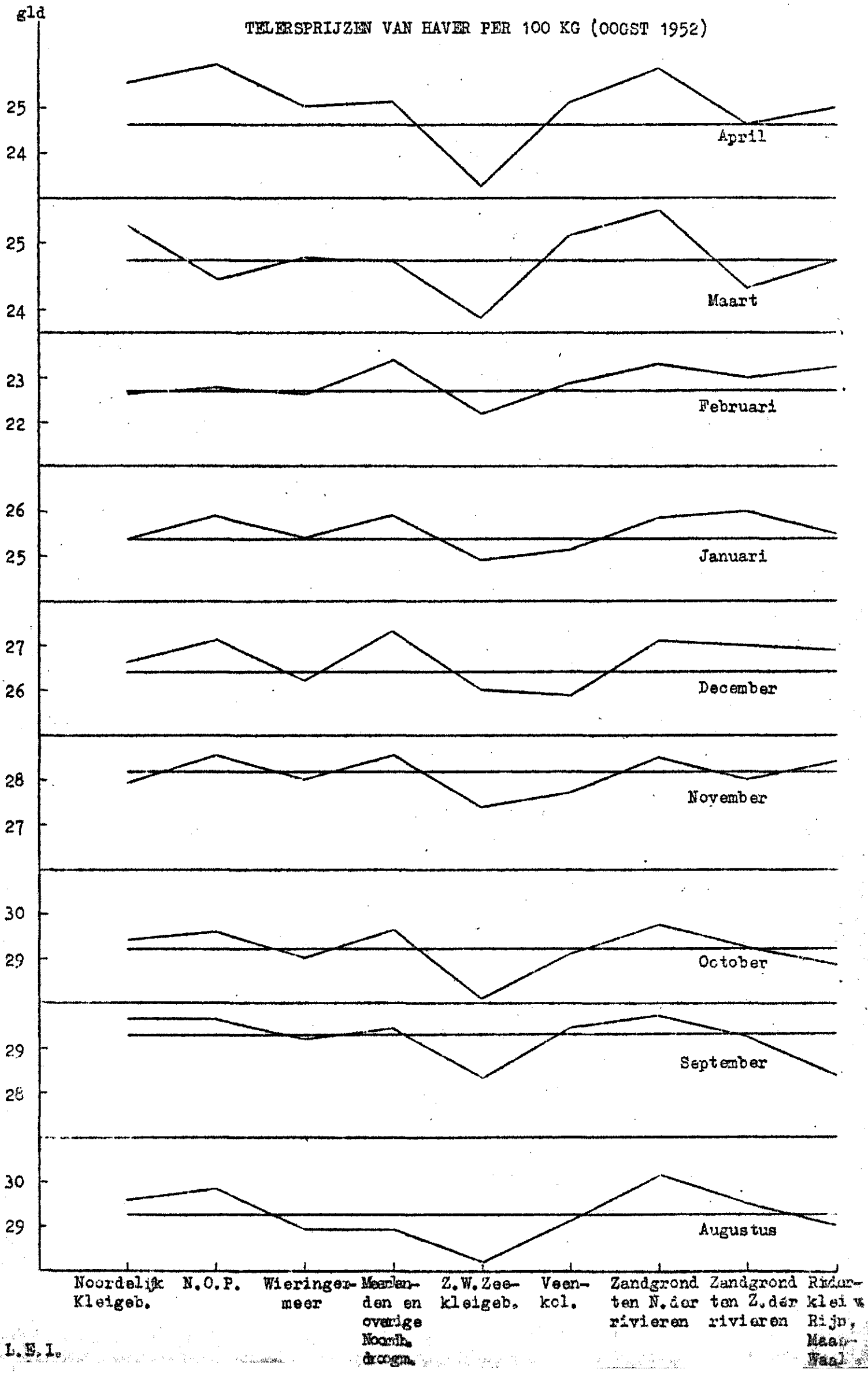
Het lijkt logisch, voor ons doel te nemen de marktprijzen af-bedrijf in een consumptiegebied.

Voor rogge, haver, wintergerst en zomergerst is nagegaan hoe de telersprijzen op een bepaald moment in de verschillende gebieden liggen. Wij zouden verwachten, dat deze in gebieden waar deze granen worden vervoederd, hoger zouden liggen dan in zuivere productiegebieden. Immers, voor het vervoer van het productiegebied naar een consumptiegebied moeten kosten worden gemaakt. De prijs die men hier af-boerderij zal kunnen betalen zal dus normaliter lager moeten liggen. Uit de grafiek op blz. 4 waar deze prijzen voor haver voor de verschillende gebieden aangegeven zijn blijkt, dat deze verwachting inderdaad werkelijkheid is. De grafieken van zomer-, wintergerst en rogge vertonen een soortgelijk beeld; deze zijn hier echter niet gegeven.

De Wieringermeer, de Veenkoloniën en Z.W.Zeekleigebied kunnen wij als productiegebieden beschouwen, van de hier geteelde voedergranen wordt slechts weinig in het gebied zelf vervoederd.

De zandgronden ten N. van de grote rivieren zijn naast productie- ook consumptiegebied. In deze laatste gebieden is de telersprijs voor haver - zoals de grafiek laat zien - dan ook niet onbelangrijk hoger dan in

TELESPRIJZEN VAN HAVER PER 100 KG (OOGST 1952)

genoemde zuivere productiegebieden. Hierboven werd reeds opgemerkt, dat het verschil kan worden verklaard door het verschil in transportkosten. De prijzen in het Zuidelijk zandgebied zijn over het algemeen lager dan op de Noordelijke zandgronden; toch liggen ze veelal nog wel boven de prijzen in de productiegebieden.

De oorzaak van dit prijsverschil tussen twee consumptiegebieden is waarschijnlijk gelegen in het feit, dat op de Zuidelijke zandgronden relatief meer graan wordt verbouwd dan in het Noordelijk zandgebied; de granen zijn hier dus relatief minder schaars, de prijzen dienovereenkomstig lager.

Opmerkelijk in onze grafiek is, dat de N.O.P. en de Noordhollandse droogmakerijen over het algemeen met hun prijzen hoger liggen dan bv. het Z.W.Zeekei-gebied.

De gunstige ligging van deze eerste gebieden t.o.v. consumptiegebieden als resp. Overijssel, Friesland, Drente en het Noordhollands weidegebied zal waarschijnlijk de oorzaak hiervan zijn.

Samenvattend kan dus worden gezegd, dat de marktprijs af-bedrijf voor elk gebied verschillend is.

De consumptiegebieden vertonen over het algemeen de hoogste prijs. Voor ons doel zouden wij bv. het rekenkundig gemiddelde van de prijzen in de consumptiegebieden kunnen nemen.

ad 2.
en 3. Gezien het feit, dat het hele systeem van minimum-richtprijzen en monopolieheffing is afgestemd op bescherming der binnenlandse granen en de werkelijke buitenlandse graanprijzen dus geen rol meer spelen bij ons kostprijsbeleid, lijkt het voor de hand te liggen voor de kostprijsberekening zich te baseren op de markt voor de binnenlandse granen. Het feit echter, dat een belangrijk deel van de voedergranen wordt geïmporteerd, pleit voor het nemen van de marktprijzen voor buitenlandse granen.

Overigens kan worden opgemerkt, dat bij een effectief werken van het systeem der monopolieheffingen er geen grote verschillen bestaan tussen de notering van binnenlandse en die van de buitenlandse granen.

Tot nu toe is voor de berekening van de prijzen der mengvoeders de A.V.A.-prijs der samenstellende bestanddelen genomen; hierop werden dan de kosten en marges gelegd, welke gemaakt worden voor het goed bij de boer is.

Voor enkelvoudige granen daarentegen nam men steeds de A.V.A.-prijzen zonder hierop de gebruikelijke marges te leggen. Men ging hierbij uit van de gedachte dat deze enkelvoudige granen uit eigen bedrijf kwamen. Wanneer in de toekomst wordt uitgegaan van de marktprijzen te Rotterdam, dan zal men - indien men er van uitgaat, dat de verbruikersprijs zowel voor de mengvoeders als voor de enkelvoudige granen doorberekend moet worden - ook voor de enkelvoudige granen de marktprijs moeten verhogen met de kosten en marges. Wij werken dan in feite,

zowel voor mengvoeders als voor enkelvoudige granen met de berekende verbruikersprijs met als basis de marktprijs te Rotterdam; men kan natuurlijk ook volharden bij de mening, dat de enkelvoudige granen uit eigen bedrijf komen. In dit geval zou men hiervoor de marktprijs af-bedrijf kunnen nemen (zie ad 1).

Men kan zich afvragen of wij in plaats van uit te gaan van de berekende verbruikersprijzen niet beter zouden kunnen werken met de werkelijk door de boer betaalde verbruikersprijzen. Tegen deze laatste prijzen zijn echter verschillende bezwaren aan te voeren. In de eerste plaats worden de verbruikersprijzen van de handel of coöperaties beïnvloed door toevallige factoren van prijspolitieke aard, terwijl bovendien de mengvoedersamenstellingen der coöperaties niet homogeen zijn. Binnen de voorgeschreven C.L.O.-samenstellingen zijn er nog mogelijkheden om met de verschillende graansoorten te switchen. Gezien bovengenoemde bezwaren lijkt het beter uit te gaan van de op grond van de C.L.O.-samenstelling berekende verbruikersprijs.

Om bovengenoemde bezwaren tegen het gebruik van de werkelijke verbruikersprijzen te staven en om het inzicht in deze prijzen te verdiepen is nagegaan:

1. hoe de werkelijke verbruikersprijzen der coöperaties liggen t.o.v. de op grond van hun samenstelling berekende verbruikersprijs;
2. hoe de theoretische verbruikersprijs bij gemiddelde C.L.O.-samenstelling ligt t.o.v. de werkelijke verbruikersprijs der coöperaties e.d. volgens L.E.I.-statistiek.

In de bijlagen I en II wordt een uiteenzetting hiervan gegeven en het verband tussen de werkelijke verbruikersprijs der coöperaties en de theoretische verbruikersprijs besproken.

ad 4. Termijnmarkt

De vraag kan worden gesteld, in hoeverre de termijnnoteringen voor ons bij de kostprijsberekeningen van belang kunnen zijn.

Wanneer wij ons bij deze berekeningen, zoals in het verleden voor de kostprijsberekeningen van varkensvlees, baseren op de prijzen van de laatste maanden, dan is de termijnprijs voor ons doel irrelevant. Wil men echter ook de verwachtingen in de waarderingen betrekken, dan is het interessant na te gaan, in hoeverre de termijnnotering ons hierbij behulpzaam kan zijn.

Hoewel momenteel voor de meeste granen nog geen termijnmarkt is geopend, is het toch belangrijk de betekenis van de termijnmarkt voor ons doel vast te stellen; immers, redelijkerwijze mag men aannemen, dat in de toekomst de gelegenheid tot het afsluiten van termijntransacties weer zal worden geopend. In bijlage III is een korte uiteenzetting over de termijnmarkt gegeven. Hieruit blijkt, dat de termijnmarktnoteringen voor de kostprijsberekeningen aanwijzingen kunnen geven omtrent het te verwachten prijsbeloop. Het lijkt gewenst om in de toekomst voor varkensvlees een kostprijsberekening te geven op langere termijn.

We zouden hiertoe dan dienen uit te gaan van een mengvoedersamenstelling die over een bepaalde periode vast is. Voor de in te calculeren prijzen zouden de noteringen der termijnmarkt dan een waardevolle indruk kunnen geven omtrent het in de toekomst te verwachten prijsbeloop.

Indien binnen deze periode, dus op kortere termijn, het noodzakelijk zou blijken om afwijkingen van deze geschatte kostprijs na te gaan, dan kan een herberekening aan de hand van definitieve later bekend geworden gegevens plaats vinden.

Conclusies:

1. De kostprijsberekening op basis van de minimum-richtprijzen heeft praktisch weinig betekenis.
2. Men kan bij de waardering van de voedergranen beter uitgaan van de berekende dan van de werkelijke verbruikersprijzen.
3. Wanneer men aanneemt, dat de granen uit eigen bedrijf dienen te worden gewaardeerd als de aangekochte voeders, dan zal men de verbruikersprijs moeten nemen, berekend aan de hand van de noteringen der Rotterdamse graanbeurs.
4. Wanneer men aanneemt, dat de granen, welke bij de varkensmesterij worden gebruikt uit eigen bedrijf afkomstig zijn, dan dient men deze granen te waarderen tegen de marktprijs af bedrijf.
Deze prijs zal voor elk gebied verschillend zijn. De consumptiegebieden vertonen over het algemeen de hoogste prijs. Voor ons doel zou men het rekenkundig gemiddelde van de prijzen in de consumptiegebieden moeten nemen.
5. Bij de beantwoording van de vraag of men voor de waardering tegen marktprijzen, de notering der binnenlandse of die der buitenlandse granen (te Rotterdam) moet nemen, dient men in aanmerking te nemen, dat een belangrijk deel van de voedergranen wordt geïmporteerd.
De buitenlandse graanprijs lijkt derhalve voor ons doel het meest geschikt.
6. De termijnnoteringen kunnen waardevolle aanwijzingen geven omtrent het te verwachten prijsbeloop.

's Gravenhage, December 1953.

F.H. Born, ec. drs

VERGELIJKING TUSSEN DE BEREKENDE EN WERKELIJKE
VERBRUIKERSPRIJS DER COÖPERATIES

In het verleden werd voor de kostprijsrapporten de theoretische prijs der mengvoeders berekend. Men ging hierbij uit van A.V.A.-prijzen (deze werden berekend door de V.I.B.-prijzen te vermeerderen met de importeursmarge e.d.) en C.L.O.-samenstelling.

Momenteel worden de marktprijzen voor importgranen te Rotterdam voor de berekeningen genomen. De mening is nu uitgesproken, dat het interessant zou zijn na te gaan, in hoeverre de werkelijke verbruikersprijzen der coöperaties afwijken van de berekende verbruikersprijzen. Wij moeten daartoe vergelijken de voor de betreffende coöperatie op grond van hun eigen samenstelling berekende verbruikersprijs en de werkelijk door de boer betaalde prijs. Deze berekende verbruikersprijs wordt verkregen door de werkelijke samenstelling van de coöperatie te betrekken in onze formule voor de theoretische berekening (importprijzen).

Van een vijftal coöperaties is de samenstelling van deze mengvoeders gevraagd en aan de hand hiervan is de berekende prijs vastgesteld.

Hieronder is de uitkomst van deze berekening voor eiwitrijk biggonmeel en eiwitrijk varkensmeel gegeven.

	Eiwitrijk biggonmeel						Eiwitrijk varkensmeel					
	September 1953			October 1953			September 1953			October 1953		
	Werkelijke prijs	Berekende prijs	Verschil	Werkelijke prijs	Berekende prijs	Verschil	Werkelijke prijs	Berekende prijs	Verschil	Werkelijke prijs	Berekende prijs	Verschil
Coöp. "De Landbouw" Emmen	35,30	32,91	+ 2,39	33,20	32,05	+ 1,15	34,90	31,63	+ 3,27	31,60	30,71	+ 1,09
Limb.Land- en Tuinb. bond afd.Ottersum	32,60	32,22	+ 0,38	31,-	31,41	- 0,41	30,60	31,28	- 0,48	29,60	30,38	- 0,58
Coöp. "Geesteren- Galselaar" Borculo	32,75	32,44	+ 0,31	33,25	31,90	+ 1,35	32,-	31,75	+ 0,25	30,75	30,15	+ 0,60
1e helft d.mnd	33,-	31,86	+ 1,14	32,-	31,42	+ 0,58	32,25	31,36	+ 0,89	29,75	29,76	- 0,01
2e helft d.mnd	34,-	32,23	+ 1,77	34,-	32,05	+ 1,95	33,30	31,31	+ 1,99	31,90	30,56	+ 1,34
Coöp. "Barneveld en Onstraken" periode 17 Aug.- 4 Oct.	32,-	33,89	- 1,89				32,-	32,03	- 0,03			
" 4 Oct.-16 Oct.				32,-	31,16	+ 0,84				31,50	30,09	+ 1,41
16 Oct.-24 Oct.				32,-	30,66	+ 1,34				31,-	29,65	+ 1,35
24 Oct.- 1 November				31,50	30,15	+ 1,35				30,50	29,44	+ 1,06

Uit bovenstaande opstelling blijkt, dat de werkelijke verbruikersprijs van de coöperaties voor deze maanden dus over het algemeen hoger ligt dan de "berekende prijs".

Als oorzaak hiervan kan worden aangegeven, dat de verkoopprijs van de coöperaties gebaseerd kan zijn op andere prijzen dan de marktprijzen op het moment van berekening. Zij kunnen nl. nog met oude voorraden zitten, die tegen andere prijzen aangekocht zijn; deze oude prijzen worden dan wellicht in de aanbiedingsprijs doorberekend.

In het geval van prijzdaling wordt er dan naar gestreefd de oude voorraden nog zoveel mogelijk tegen oude prijzen kwijt te raken.

Dit is dus het gevolg van een bewust streven om verliezen te vermijden. Zijn de prijzen daarentegen gestegen, dan zal de concurrentie er voor zorgen, dat niet onmiddellijk tegen de hogere prijs wordt verkocht. Immers, wanneer één handelaar zijn oude (lagere) prijs nog berekent, dan zal de rest moeten volgen. Op den duur zal, indien de prijsverandering zich handhaaft, men natuurlijk moeten volgen. Is de prijs ondertussen echter weer op het oude niveau teruggekeerd, dan zal men op de verbruikersmarkt van de prijswijziging niets zien. Momenteel zitten wij in een periode van dalende graanprijzen. Uit het voorgaande vloeit dus logisch voort, dat het dan als normaal kan worden beschouwd, dat de werkelijke prijzen liggen boven de berekende verbruikersprijzen. Uit de gegevens op blz. 8 zien wij, dat dit als regel in September/October 1953 ook het geval was.

Men dient zich hierbij echter wel te realiseren, dat bij de bepaling van de verbruikersprijzen door de coöperaties en de handel, ook andere factoren dan de voorraden een rol kunnen spelen. In bijlage II wordt op het verband tussen de theoretische verbruikersprijs bij C.L.O.-samenstelling en de werkelijke verbruikersprijs nog nader ingegaan.

Bijlage II

VERBAND TUSSEN DE THEORETISCHE VERBRUIKERSPRIJS BIJ C.L.O.-SAMENSTELLING EN DE WERKELIJKE VERBRUIKERSPRIJS VOLGENS L.E.I.-STATISTIEK

Vooropgesteld dient te worden, dat de afwijking, zoals die hieronder zal worden besproken, een andere is dan die uit bijlage I.

Bij deze laatste afwijking kregen wij alléén prijsverschillen te zien, hier was immers uitgegaan van gelijke samenstelling. De samenstelling van bepaalde coöperaties berekend tegen importprijzen werd gesteld tegenover de werkelijk aan de boer in rekening gebrachte prijs.

In het onderstaande kan ook nog van een verschil in samenstelling sprake zijn. De gemiddelde C.L.O.-samenstelling kan nl. afwijken van de samenstelling door de coöperaties gebruikt. Het verschil kan dus hier worden veroorzaakt door:

- 1e. het verschil tussen de werkelijke en de berekende verbruikersprijs;
- 2e. afwijking van de gemiddelde C.L.O.-samenstelling van de werkelijke samenstelling der coöperaties.

Voor eiwitrijk varkensmeel is vanaf Januari 1951 t/m October 1953 nagegaan, hoe het verloop van de theoretische verbruikersprijs bij gemiddelde C.L.O.-samenstelling ligt t.o.v. de werkelijke verbruikersprijzen volgens de L.E.I.-statistiek.

Ook voor rundveemeel B is dit voor genoemde jaren gedaan. In het algemeen kan men stellen, dat de detailhandelsprijzen stabielier zijn dan de groothandelsprijzen. De redenen hiervoor worden hieronder opgesomd.

Niet al deze punten zullen voor de voedorgranen gelden; terwille van de volledigheid zijn zij hier echter toch vermeld:

1. De consumenten volgen de groothandelsmarkt niet en daardoor kunnen detaillisten ongestraft dezelfde prijzen blijven berekenen bij het teruglopen van de groothandelsmarkt;
2. De detaillisten weigeren oude voorraden tegen de gedaalde prijs te verkopen. Zij schakelen moeilijk over van de historische kostprijs naar de vervangingswaarde;
3. In de detailhandel hebben wij veelal gewoonteprijzen, deze hebben uiteraard neiging tot een zekere stabiliteit;
4. De detaillist voert zoveel artikelen, dat hij alle prijsveranderingen niet kan bijhouden;
5. De detailhandelsmarge is vrij groot en daarin kunnen kleine prijsveranderingen gemakkelijk worden opgevangen;

6. De detaillist levert naast het goed veelal aan zijn cliënt een serie diensten; hij kan hiermee manipuleren i.p.v. met de prijs.

Van deze stabiliteit der detailhandelsprijzen is blijkens de tabel in bijlage I en de grafieken op blz. 12 bij de mengvoeders weinig te bemerken. Tenminste elke maand zien wij ook hier een prijswijziging optreden. De theoretische prijs wordt op de voet gevolgd. Wel blijft er echter steeds een verschil tussen de theoretische en de werkelijke verbruikersprijs. De reden waarom de detailhandelsprijs der voedergranen zich anders gedraagt dan de normale detailhandelsprijzen, moet voornamelijk worden gezocht in het feit, dat de marktform hier anders is. (Beperkte concurrentie.) De coöperaties en vrije handel concurreren vrij scherp. In de tijd van de voederbonnen werd een gevecht geleverd deze in het bezit te krijgen. De concurrentie zorgde er voor, dat men steeds met de A.V.A.-prijzen meeging.

Uit bijgaande grafiek voor eiwitrijk varkensmeel komt duidelijk naar voren, dat de theoretische verbruikersprijzen gedurende de periode van prijsstijging hoger liggen dan de werkelijke verbruikersprijzen.

In de periode van prijsdaling zien wij, dat de theoretische prijs de neiging heeft beneden de verbruikersprijs te gaan.

In het bovenstaande (bijlage I) werd reeds aangetoond dat het feit, dat de handel voorraden aanhoudt hiertoe kan bijdragen. Wij zouden, indien de theorie der voorraden geheel opging, verwachten, dat bij daling der prijzen de werkelijke verbruikersprijs boven de theoretische komt te liggen. Dit is echter niet overal het geval. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit, dat er nog andere factoren dan de historische kostprijs (voorraden) de aanbiedingsprijzen der coöperaties en handel beïnvloeden.

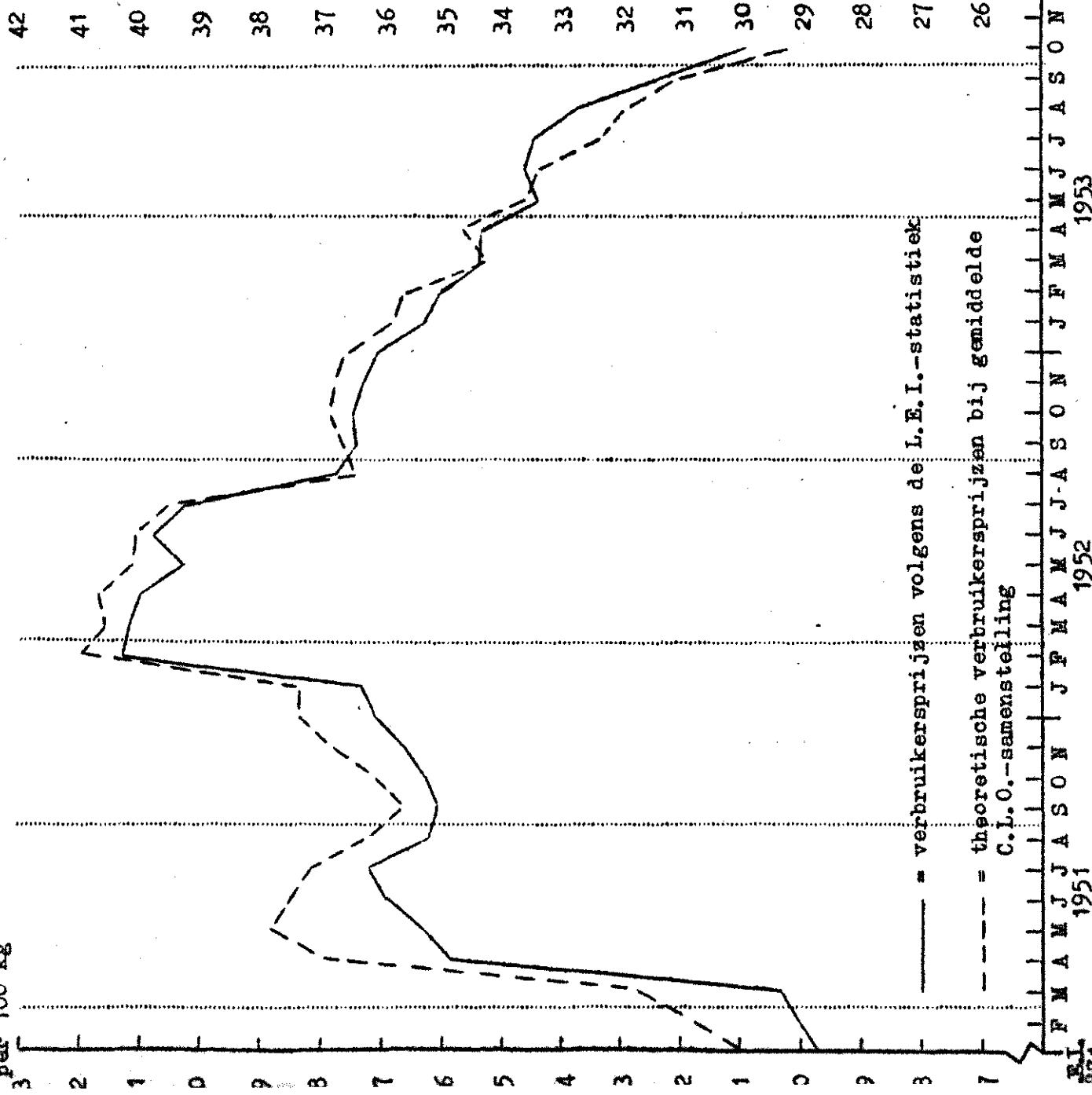
Wel zien wij duidelijk, dat bij sterke prijsdaling de lijnen dichterbij elkaar komen te liggen; ook in de grafiek van het rundveemeel B is dit duidelijk te zien.

Van de bovengenoemde andere factoren, die het prijsbeleid der coöperaties beïnvloeden kan nog worden genoemd:

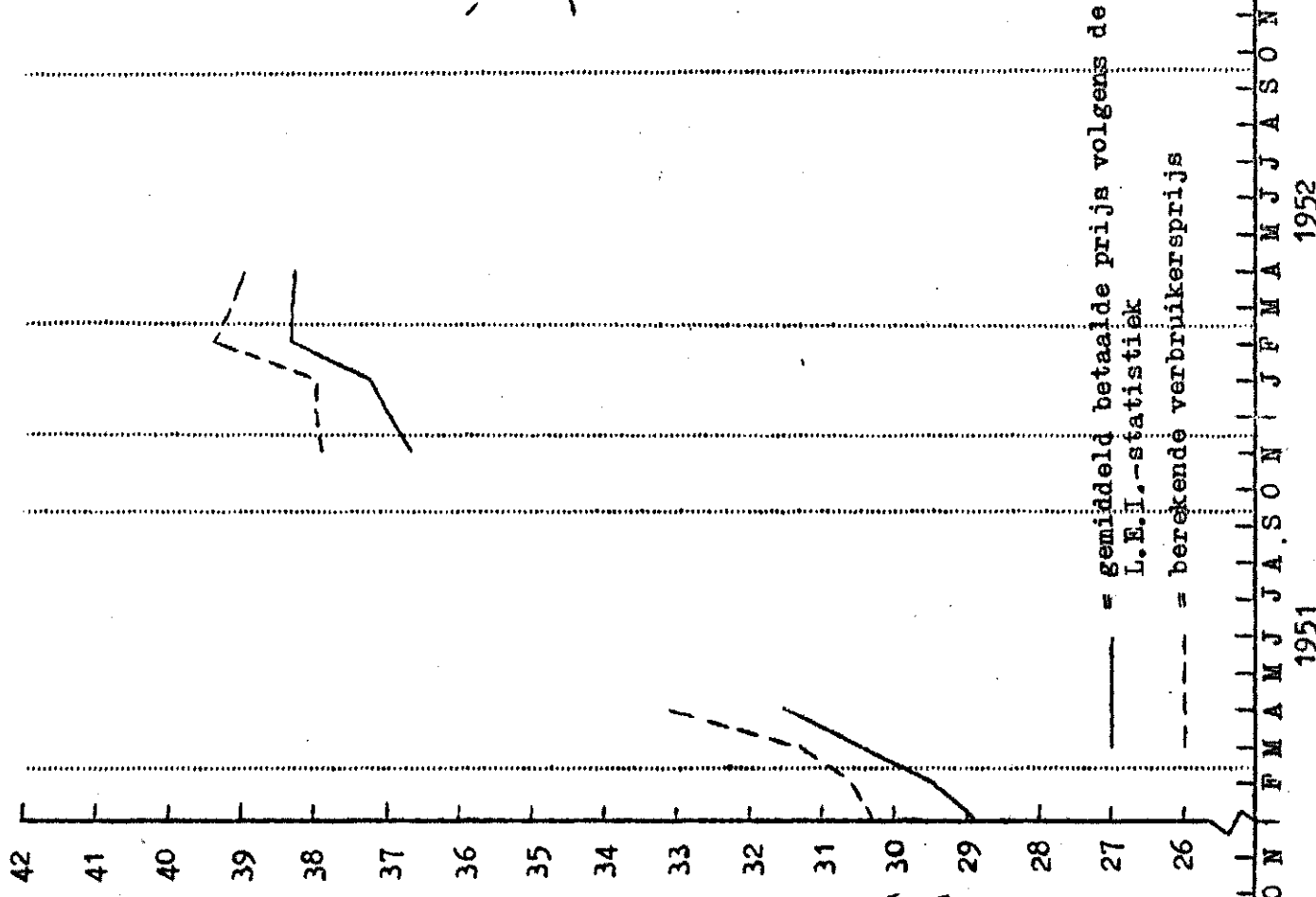
- 1e. het feit, dat de aanbiedingsprijs der coöperaties en vrije handel beïnvloed kan worden door toevallige prijspolitieke factoren, (bv. kan van invloed zijn of een coöperatie in een bepaald gebied in meerdere of mindere mate in een monopoliepositie verkeert);
- 2e. het feit, dat de mengvoederfabrikanten binnen zekere grenzen van de voorgeschreven C.L.O.-samenstellingen mogen afwijken. De mengvoederfabrikanten kunnen binnen de voorgeschreven samenstellingen nog verschillende grondstoffen als onderling vervangbaar beschouwen.

PRIJSVERLOOP EIWTRIJK VARKENSMEEL

prijs in gld
per 100 kg

PRIJSVERLOOP RUNDVEEMEEL B

Zij kunnen dus binnen de voorschriften naar de voordeligste samenstelling zoeken.

Hieruit zou men dus kunnen concluderen, dat de mengvoederfabrikanten met hun prijzen altijd iets lager kunnen liggen dan de door ons berekende theoretische verbruikersprijs.

Bij deze door ons berekende prijs gaan wij immers uit van de gegeven C.L.O.-samenstellingen en wij houden er dan verder geen rekening mee, dat binnen deze gegeven samenstelling men nog kan switchen met de grondstoffen.

In dit licht bezien worden de hierboven gegeven grafieken veel meer verklaarbaar.

In een periode van prijsstijging zal, zoals reeds werd opgemerkt, de werkelijke verbruikersprijs beneden de theoretische prijs liggen, dit als gevolg van de voorraden en als gevolg van het feit, dat de mengvoederfabrikanten de voordeligste samenstelling uit mogen kiezen. Deze factoren versterken in genoemd geval dus elkaar.

In de grafieken is dan ook duidelijk te zien, dat hier steeds de werkelijke prijs beneden de theoretische prijs ligt.

In een periode van prijsdaling ligt het anders; wanneer de theorie der voorraden hier volledig opging, zou de werkelijke verbruikersprijs hier boven de theoretische prijs moeten lopen.

Dit is echter niet het geval, omdat hier o.a. de factor tussendoor speelt, dat de mengvoederfabrikanten als regel iets beneden onze theoretische prijs kunnen liggen, vanwege het zoeken naar de voordeligste samenstelling. Beide oorzaken werken hier dus tegengesteld.

In de grafieken is bij prijsdaling dan ook te zien, dat de lijnen dichterbij elkaar komen te liggen, bij eiwitrijk varkensmeel komt in 1953 de werkelijke verbruikersprijs zelfs boven de theoretische te liggen. Dit naar elkaar toelopen der lijnen is dus enerzijds een gevolg van het feit, dat de duurdere voorraden de mengvoederfabrikant beweegt de prijsdaling nog niet onmiddellijk te volgen, anderzijds kunnen de mengvoeders toch hier en daar beneden de theoretische prijs blijven door de bovengenoemde switchmogelijkheden.

DE BETEKENIS VAN DE TERMIJNMARKT

De termijnmarkt fungeert voor de bedrijfshuishouding als een instituut tot dekking van prijsrisico's. Het bedrijf loopt door prijsfluctuaties een grillige en onbepaalde verlieskans. Men kan zich voor dit risico dekken door hedging, waaraan bepaalde kosten zijn verbonden. Hierdoor schakelt men het prijsrisico uit. De ongelimiteerde verlieskans, die bij afwezigheid van de termijnmarkt in de prijs moet worden ingecalculleerd, wordt nu gereduceerd tot een bepaalde vaste kostenfactor (kosten van het hedgen). Dit betekent voor de onderneming een lagere kostprijs. Door die lagere kostprijs kan de onderneming met een lagere aanbiedingsprijs gaan werken.

De voornaamste functie van de prijzen is te bepalen, tot waar men met zijn behoeftebevrediging kan gaan. Worden de prijzen lager, dan is dit een belang voor het publiek, omdat het zijn behoeftenbevrediging verder kan uitstrekken.

De sociaal-economische betekenis van de termijnmarkt is gelegen in de lagere prijzen.

Dekking van het prijsrisico vindt plaats door hedgen (hedgen is letterlijk een heg trekken om het prijsrisico).

Definitie: Hedgen is het plaatsen van transacties op de termijnmarkt tegengesteld aan de transacties op de effectieve markt, met het doel, het prijsrisico, dat aan de effectieve transactie verbonden is, te elimineren.

Normaal dus 4 transacties. Voorbeeld:

Men koopt een goed op 1 Januari voor 100 op de lokale markt en men verkoopt het op 1 April door een prijsdaling voor 90. Dit verlies van 10 wil men goedmaken op de termijnmarkt. Op 1 Januari verkoopt men een partij per Juni voor 112 en op 1 April koopt men eenzelfde partij in op termijn ook per Juni tegen een gedaalde prijs van 102.

<u>Effectieve markt</u>		<u>Termijnmarkt</u>	
Kopen 1 Januari	100	1 Januari Verkopen	112 per Juni
Verkopen 1 April	90	1 April Kopen	102 per Juni
Verlies	10	Winst	10

Op de effectieve markt wordt een verlies geleden van 10, de transacties op de termijnmarkt leveren echter zoveel winst op, dat het verlies op de effectieve markt volledig wordt gecompenseerd. Wij zien in bovenstaand voorbeeld, dat het prijsrisico voor de effectieve koper door middel van de termijnmarkt volledig wordt uitgeschakeld. In werkelijkheid ligt het niet zo eenvoudig, daar de prijs-

beweging op de effectieve markt niet geheel parallel behoeft te lopen aan de prijsverandering op de termijnmarkt. In bovenstaand voorbeeld was dit wel het geval, op de effectieve markt wordt echter een goed van een bepaalde kwaliteit verhandeld, op de termijnmarkt daarentegen handelt men in goederen van standaardkwaliteit. De prijsveranderingen nu lopen voor alle kwaliteiten niet gelijk. Het risico, dat hieruit voortvloeit, blijft. Hedgen is dus risico beperkend.

De termijnmarkt is sterk gestandaardiseerd, de goederen en contracten zijn onderling vervangbaar en lopen alle over dezelfde kwaliteit. Wanneer op de termijnmarkt levering plaats vindt, hetgeen uitzondering is, vindt verrekening plaats.

Binnen zekere grenzen mag men afwijken van de standaardkwaliteit, het geleverde goed wordt dan geclassificeerd en de noodzakelijke vergoeding resp. korting wordt vastgesteld.

Naast de mensen, die hedgen, verschijnen ook, hoewel sterk in minderheid, de speculanten op de termijnmarkt.

Kort gezegd kan men het aldus formuleren:

Effectieve mensen hedgen, plaatsen 4 transacties, zij speculeren niet.

Speculanten speculeren (alleen twee termijntransacties), zij hedgen niet.

De speculatieve handel maakt gebruik van het prijsverschil op één en dezelfde markt. Het gaat hun dus niet om het goed zelf. De effectieve handel zoekt naar een middel om zijn prijsrisico uit te schakelen, de speculant zoekt zijn winst juist in het prijsrisico.

Een belangrijk voordeel van de speculatie is, dat het een tegenwicht vormt tegen te grote prijsstijgingen en -dalingen. De speculant maakt een bepaalde marktprognose. Wanneer de prijsbeweging van deze door hem gevormde mening gaat afwijken, treedt hij in de markt en remt zodoende de op dat moment aanwezige tendentie in het prijsverloop.

Hoewel de termijnhandel geen reële handel is, kunnen de termijnnoteringen bij onze kostprijsberekeningen waardevolle aanwijzingen geven over het toekomstige prijsverloop.

In de noteringen van de termijnmarkt reflecteert nl. de verwachting der marktpartijen omtrent het prijsverloop.

Velen zijn van mening, dat de prijsvorming op de termijnmarkt toonaangevend is voor de gehele markt.

Twee redenen zijn hiervoor aan te geven:

1e. door de samenstelling van het marktpersoneel op de termijnmarkt.

Speculanten zijn mensen, die zich tot taak stellen de vooruitzichten van het goed te beoordelen en het goed in algemeen verband te beschouwen.

De toekomstige algemene en bijzondere vooruitzichten werken natuurlijk ook op de naturamarkt, hier echter minder snel, daar de marktpartijen op deze markt in de eerste plaats letten op de directe betekenis van het goed voor het productieproces.

2e. door de techniek van de termijnhandel

Deze oorzaak is gelegen in de blanco verkopen, waarin de markt een eenvoudig middel heeft om de verwachting van een prijsdaling tot uiting te doen komen. Op de naturamarkt kan men alleen verkopen als men het goed heeft of kan verkrijgen, hier wordt immers een bepaalde partij/soort verkocht. De termijnhandel biedt door de fungibiliteit der goederen de mogelijkheid om te verkopen, zonder dat men zich de goederen verschafft, tegenover de termijnverkoop staat hier een termijnaankoop. Wij kunnen dus zeggen, dat de grotere eenvoud van de techniek van de termijnhandel een gemakkelijke gelegenheid schept om de inzichten voor de toekomst tot uiting te brengen. Hierdoor krijgt het prijsverloop een grotere geleidelijkheid.

De naturaprijzen weerspiegelen de locale verhoudingen van het heden. Hier is de aandacht geconcentreerd op het goed en de factoren die hier niet dadelijk bij te pas komen, laten hun invloed in de eerste plaats via de termijnmarkt gelden.

Voorts beslist bij de partijen op de naturamarkt de gang van zaken in het bedrijf over de aan- en verkooppolitiek. Wel houdt men hier ook rekening met de verhoudingen in groter verband, maar zonder de invloed van de termijnhandel zou dit pas gebeuren, wanneer deze in het bedrijfsleven werden gevoeld, d.w.z. later en dan ook intenser.

De algemene factoren (het goed bezien in algemeen verband) zijn ook voor het bijzondere goed (bepaalde kwaliteit voor een bepaald bedrijf) op den duur beslissend, omdat zij de gang van zaken in het bedrijf zullen bepalen en dus moeten ook die prijzen, welke deze factoren mede verdisconteren, de dirigerende zijn.

Men heeft dit waargenomen door goederen met termijnhandel in hun prijsverloop te vergelijken met overeenkomstige goederen zonder termijnhandel. Indien wij het prijsverloop van een stapelartikel als thee tegenover dat van andere genotmiddelen plaatsen, ziet men, dat bij de cijfers voor thee een terugslag in de conjunctuur pas later en dan sneller in de prijzen tot uiting komt. Naderhand bij een herstel in de conjunctuur begint het herstel later dan voor goederen met termijnhandel.

Onze conclusie kan dus zijn, dat de termijnmarktnotering voor de kostprijsberekeningen een waardevolle indicator kan zijn. Deze notering geeft een inzicht omtrent het door de marktpartijen verwachte prijsbeloop.

Ook de markt op latere levering, waarvan (ook nu) noteringen bekend zijn, kan ons behulpzaam zijn. Deze noteringen staan echter dichterbij de loocomarkt, de termijn is korter dan op de termijnmarkt.

Wij dienen hierbij verder nog te bedenken, dat wij hier met reële handel te doen hebben; het marktpersoneel heeft hier, zoals hierboven werd beschreven, over het algemeen een beperkter visie, de basis voor hun vraag of aanbod is over het algemeen smaller, dan bij de speculatieve handel het geval is. De speculatieve handel bekijkt meer de toekomst en het algemeen verband.

Derhalve is de notering van de markt op latere levering ongetwijfeld een minder waardevolle indicator voor het toekomstige prijsbeloop dan die van de termijnmarkt.